

INDULIS JANSONS: «Lai neciestu Latvijas tautsaimniecība, mūsu pienākums ir iestāties par Latvijas apstākļiem atbilstošiem lauksaimniecības regulējumiem.» Ārijas Romanovskas foto

Veiksmes pamatā – kopdarbs un investīcijas

Māra Rone

«Strādājam galvenokārt eksportam plašā reģionā», «Eksporta tirgū lielākie konkurenti atzinuši, ka viņiem pretī stāv reāls spēks – Latvijas zemnieki», «Attīstām, lai pelnītu ilgtermiņā», «Kooperatīva graudkopji ir labākie Latvijā», «Kopā darām vairāk!» – tie ir tikai daži citāti no intervijām ar Latvijas graudaudzētāju kooperatīva «VAKS» valdes priekšsēdētāju INDULI JANSONU. Šoreiz saruna par gandrīz 25 miljonu eiro investīcijām, bez kurām nebūtu uzņēmuma izaugsmes.

Kad reiz aicināju jūs atskatīties uz 1999. gada 1. jūliju – «VAKS» sākumu, teicāt, ka atšķirības starp toreiz un tagad ir milzīgas, brīžiem pat liekoties – neapptveramas! Vēl piebūvēt, ka vajadzējis lielu drosmi, lai te visu *restartētu*. Ar ko sākt?

Latvijas mērogā vairs neesam jaunie. Šogad novācām savu divdesmit otro ražu. Sākotnējais izaicinājums bija tā milzu *bedre*, kas bija radusies pēc privatizācijas un Latvijas pēcpadomju mantojuma. Vide bija maksimāli sabojāta, jo daļa ziemā bija aktīvi *saņēmušies* visu ko, pat nesaprotot, ko ar to iesākt. Bijām divdesmit domubiedru grupa, kas nolēma, ka nav ko brīnumus gaidīt, ka jārikojas pašiem un pēc iespējas vairāk sadarbojoties. Tā radās «VAKS» ar uzstādījumu – lai veiksmīgāk dabūtu kooperatīva biedru laukos izaugušos graudus pie pircēja, tiem jābūt maksimāli lielākā apjomā, jāsaņem pareizajā kvalitātē, istajā brīdī

KĀRTĒJĀS INVESTĪCIJAS. Pērn vērienīga ražošanas modernizācija notika «VAKS» struktūrvienībā Varakļānos, bet šogad – struktūrvienībās Matīšos un Gulbenē. Lūk, tā šovasar izskatījās no drona «VAKS» struktūrvienībā Gulbenē. Publicitātes foto

un vispusīgi sadarbojoties. Tolaik cilvēkos vēl bija jūtama padomju laika domāšana, neuzticēšanās un arī bailes no kopdarbības, bet, tā kā «VAKS» dibinātāji – zemnieki bija orientēti uz rietumiem un brīvo tirgu, tad jau kopš kooperatīva sākuma mums bija apziņa, ka izaugsme ir tikai pašu rokās un tikai visu kopā darot. Ar dziļu jēgu to esam saglabājuši līdz šodienai, ieliekot to mūsu uzņēmuma moto: «Kopā darām vairāk!»

Par kooperatīva bāzes vietu bija dažādas idejas, taču zemnieku gala lēmums par labu Valmierai bija tomēr stratēģiski pareizākais, jo kā jau reģiona centram tai visapkārt ir labi ceļi un arī dzelzceļš, kam īpaša loma izrādījās tad, kad sākās graudu eksports. Kad Valmierā savā pārzīnā pārņēmām graudu uzglabāšanas torņus un pirmapstrādi, te bija īsta bēdu ieleja, kaut gan redzējām, ka citviet līdzīgās ražotnēs situācija bija vēl kritiskāka. Nekas cits neatlika – vajadzēja *restartu*.

Sākām ar attieksmes maiņu. Pirmajos gados ar saviem zemniekiem strādājām pat bez graudu pirkuma līgumiem. Goda vārdu un norunas turējām augstā vērtē.

To pašu prasījām no graudkopjiem. Abpusēja uzticēšanās tikai stiprināja to, ko saucam par kopdarbu. Pienāca laiks, kad sapratām: ja gribam izaugsmi, tad ir jāinvestē attīstībā. Vispirms jau graudu pieņemšanā, pirmapstrādē, uzglabāšanā un realizācijā, tad transportā, loģistikā, ēkās un arī cilvēkos, kooperatīva biedru izglītošanā, konsultācijās, motivācijā. Mūsu vīzija bija mūsdienīgi sakārtot garā graudu ceļa visus posmus no lauka līdz pat tālākajam pircējam eksporta tirgū. Tas nenāca viegli un, protams, nenotika uzreiz. Modernizāciju vispirms Valmierā, tad Matīšos, Varakļānos un Gulbenē izdevās panākt divdesmit gadu laikā, soli pa solim, ieguldot attīstības projektos gan pašiem savu nopelnīto naudu, gan arī izmantojot pieejamos ES fondu finansiālos atbalstus. LPKS «VAKS» struktūrvienībās Valmierā, Matīšos, Gulbenē un Varakļānos līdz šim esam investējuši vairāk nekā 23 mil-

jonus eiro. Vēl pirms 20 gadiem par mūsu zemnieku novāktajiem graudiem vietējie pircēji teica, ka tie nekam nederot, turpretī tagad strādājam galvenokārt eksportam ļoti plašā reģionā. Uzskatām, ka tas tad arī ir mūsu kopdarba nozīmīgākais ieguvums, tāpat kā fakts, ka kopā ar saviem nu jau gandrīz 600 biedriem esam ļoti strauji auguši ne tikai jaunāko tehnoloģiju izmantošanā, bet arī dažādās prasmēs.

Līdz šim par «VAKS» teicāt, ka tā ir Vidzemes un Latgales graudu audzētāju kooperācija, bet kopš šīs vasaras tā apgalvot vairs nevar, jo uzņēmuma ražošanas ģeogrāfijai nu ir pievienojusies arī daļa auglīgās Zemgales. Atkal viens drosmīgs attīstības lēmums?

Jā, jo: «pastāvēs, kas pārvērtīsies!» «VAKS» biedri kārtējo reizi lēma stratēģiski tālredzīgi, jo, iegādājoties Jelgavas graudu pirmapstrādes un uzglabāšanas bāzi, ir iegūta ne tikai vēl viena ļoti perspektīva ražošanas struktūrvienība, bet arī jauni sadarbības partneri un iespējas par dažām nedēļām agrāk iesākt ražas

«Sēklu fabrikas» modernizēšanas sēklu sagatavošanas apjomi ir kāpināti par 30%, gatavojam zālāju, labības, kā arī bioloģiskās sēklas. Mūsu sēklkopju veikumu arvien vairāk novērtē graudkopji arī aiz Latvijas robežām.

ES jaunā kopējās lauksaimniecības politika paredz visai striktus pagriezienus *zaļā kursa virzienā*. Kā tie varētu ietekmēt «VAKS» tālāko lauksaimniecisko ražošanu?

Stratēģijas ir nosauktas. Tālākās rīcības ir pārdomu vērtas. Piemēram, kas vispār ir *zaļš* un kā var atkal visus mērīt pēc vienas mērauklas. Ir taču nesalīdzināmas lietas, piemēram, cik augu barības un aizsardzības vielu lietojam Latvijā un kā tas notiek *pareizajās zaļajās* zemēs, kur to kopējie apjomi ir daudzkārt lielāki. Arī par *zaļo gaismu* bioloģiskās lauksaimniecības saimniecību daudz straujākam pieaugumam var iebilst, jo jau tagad ar šo nozari un tās produkciju nebūt nav tik vienkārši, kā vēlas Briseles ierēdņi. Realitāte ir skaudra. Arī daļa «VAKS» biedru nodarbojas ar bioloģiskās lauksaimniecības metodēm, iepērkam šo pro-

“Goda vārdu un norunas turējām un turam augstā vērtē!”

novākšanas sezonu. Nu graudkopībā strādāsim atšķirīgās klimatiskajās zonās: Zemgalē, Vidzemē un Latgalē.

Pirms dažiem gadiem stratēģiski drosmīgs bija arī lēmums par prāvu investīciju ieguldīšanu pašiem savā «Sēklu fabrikā». Vai bija vērts?

Noteikti! Kad man uzdod šo jautājumu, atbildu arī, ka kooperatīvam vajadzīgo sēklu mēs itin mierīgi varētu nopirkt daudz kur citur, bet... paši savu sēklkopību mēs tomēr uzskatām par lielisku pievienoto vērtību. Tā ir mūsējā! Tie ir papildu ieņēmumi vairākām mūsu kooperācijas zemnieku saimniecībām, kuras līdztekus graudkopībai nodarbojas arī ar sēklkopību, tās ir arī vairākas jaunas darba vietas mūsu «Sēklu fabrikā» Valmierā. Kopš

dukciju un organizējam realizāciju, bet šis tirgus ziemā nav tāds, kā to visur sludina. Pircējs veikalā bieži vien izvēlas tikai cenu un izskatu, nevis precī, kas ražota Latvijā un ir veselīga. Vēl priekšā ir ļoti sarežģīts ceļš līdz tam, lai pircējs šos produktus izvēlētos un lai tie būtu vidējam pircējam finansiāli pieejami. Vēl tā nav!

Visam jābūt balansā. *Bio* ir jābūt, bet saprātīgi. Savas valsts ekonomiskās intereses tomēr būtu jāliek augstāk par kļaju izkalpošanu ES birokrātijai. Būsim saimnieki savā zemē, izvērtēsim visus jaunpieņemtā riskus un izvēlēsimies no tā tikai to, kam būs pozitīva ietekme uz Latvijas iedzīvotājiem, lauksaimniecību un ekonomiku ilgtermiņā.